

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460526

15. De commodato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61800](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61800)

commodum solius accipientis, accipiens quoque de culpa levissima teneatur. l. 5. §. 2. ff. Commodati. quia precarium non est contractus proprie dictus, & cum ex sola voluntate concedentis dependeat, ac omni momento revocari possit, Jura accipientem ad ordinariam, & exactam custodiam adstringere noluerunt, utpote satis gravatum per restitutionem ad alterius arbitrium faciendam. Deinde sibi imputet concedens, quod homini negligenti rem precario concesserit, vel, cum posset, citius non revocaverit. P. Pirhing. h. t. n. 4. Widman de Contract. tit. 3. num. 4.

TITULUS XV.

De Commodato.

SUMMARIA.

1. 2. Commodatum quid nominis? 3. Quid rei? 4. Quae origo? 5. Quinam commodare? 6. Quinam commodatum accipere possint? 7. 8. 9. Quae res possint commodari? 10. usque 15. Quomodo commodatum differat ab aliis contractibus? 15. Quis sit finis commodati? 16. 17. 18. Quae sit obligatio commodantis? 19. usque 25. Quae commodatarii? 25. Quae alio ex commodato competat?

§. I.

Commodati vocabulum origine latinum est, & derivatur à verbo commodare, quod germanicè leyhen significat. Lauterbach ad ff. h. t. num. 1. Quamquam verbum leyhen latius pateat, & etiam precarium, mutuum, locationem, & subinde oppignorationem, imò emptionem, & venditionem designet. Welner in Pract. obseru. sub V. leyhen.

§. II.

Accipitur commodatum I. pro re commodata; unde dicitur, commodatum accipere, reddere, restituere. l. 3. §. 3. l. 5. pr. & §. 13. ff. l. fin. C. h. t. II. Et hic accipitur pro contractu §. 2. Inst. quib. mod. re contrah. obl.

KÖNIG IN DECRET. LIB. III.

§. III.

Definitur commodatum, quod sit contractus realis, bonae fidei, quo res ad certum usum gratis conceditur, eâ lege, ut finito illo usu res eadem in specie restituatur. Glossa in c. un. h. t. V. Commodatum.

§. IV.

Causa efficiens commodati est vel remota, 4 vel proxima;

Remota est jus gentium, è quo omnes pene contractus orti sunt, paucis exceptis, quos Jus Civile introduxit. §. 2. Inst. de J. N. G. & C. l. 5. ff. de J. & J.

Proxima est commodans, & commodatarius. Commodare possunt omnes, & soli, qui contrahere. Quare commodare nequeunt, impubes sine tutoris auctoritate per l. i. §. impuberes 2. ff. h. t. Religiosus sine consensu sui Superioris, in cuius voluntatem suam transtulit voluntatem per c. Religiosus de Testam. in 6. c. non dicatis causa 12. q. 1. item nec uxor res viri sui, nisi ex praesumpta ejusdem licentia. Quod si commodaverit in scio & invito Marito, & res per illam commodata perierit, tenetur eam compensare in dote. l. si constante 24. §. si uxor. 6. ff. Solutio matrimonii. & Maritus ipse potest immediate eandem rem, si non perierit, revocare, licet tempus, ad quod per uxorem commodata est, necdum elapsum sit. Menoch. de Arbitr. judic. lib. 2. c. 15. Commodatum accipere 5 possunt omnes illi, qui ex contractu possunt saltem naturaliter obligari per l. 2. & 3. ff. h. t. Azor. Inst. moral. p. 3. lib. 7. c. 3. in fin. Quapropter quamvis pupilli commodare nequeant, possunt tamen commodatum accipere: ex quo Minores, & pupilli sine auctoritate Tutorum, aut Consensu Curatorum, contrahere possunt in iis, quae cedunt in propriam eorundem utilitatem. prin. Inst. de Auctorit. Tutorum.

R.

§. V.

§. V.

7 *Materia, seu objectum commodati sunt res tam mobiles, quam immobiles, l. 1. §. 1. ff. inter commodatum ff. h. t. & non solum corporeæ, sed etiam incorporeæ, cujusmodi sunt jura, servitutes, pensiones, & redditus annui. §. 1. Inst. de Usu & habit. d. l. 1. §. 1. in fin. & ibi Bartol. ff. h. t. Gloss. in c. un. Eod. item res profanæ, & sacrae, dummodò res sacrae non commodentur ad usus profanos. Azor. Instit. moral. p. 3. lib. 7. c. 4. q. 3.*

8 *Dubatur I. An res quoque fungibiles, & quæ per ipsum usum consumuntur, veluti pecunia, vinum, frumentum &c. commodari valeant? Affirmo, posse commodari ad pompam, & ostentationem jùm Gepränge; ut si quis commodatò accipiat pecuniam, non ut consumat, sed ut aliis dives appareat: vel dicitur gratiâ, hoc est in speciem, ut dici saltem queat, rem ita gestam esse, ut si creditor debitorem liberare volens, commodaret illi pecuniam, ad hoc, ut sic eadem solvatur. l. 3. §. fin. & l. seqq. ff. h. t. & ibi Frantz. n. 15. Schneidew. ad §. 3. Inst. Quib. mod. re contr. oblig. Bronchorst. ad l. 16. ff. de R. F. Negò, quòd verè commodari possint: quia illæ tantùm res verè commodari possunt, quæ post usum salva manent, ita ut in eadem specie, seu in individuo, eben dieselbe reddi queant; d. §. 2. Inst. Quib. mod. re contr. oblig. quales non sunt res fungibiles, cum earum usus in abusu, atque consumptione consistat. d. l. 3. §. fin. Cöppen lib. 2. observ. 9. num. 4.*

9 *Dubatur II. Num & res aliena validè in commodati contractum veniant? Quod affirmandum propter l. 15. & 16. ff. h. t. ubi furibus, prædonibus, aliisque iniquis rei alienæ possessoribus actio commodati tribuitur, ad hunc scilicet effectum, ut eâ commodatarius compellatur ad rem commodatam, licet aliena sit, restituendam: hæc siquidem bona fides est, ut rem commissam recipiat is, qui*

dedit: & si res deposita, quamvis male quaesita, si dominus ad repetendam eam non concurrat, furi atque prædoni restitui debet, nulla ratio est, cur in contractu commodati, qui similiter bonæ fidei est, diversum obtineat. l. bona fides. §. 1. ff. Depositi. Brunnenian. ad l. 15. ff. h. t. Faber in rationabili ad l. 16. ff. eod. Bachov. ad Treutler. vol. 1. disp. 24. tit. 1. lit. C. Neque obstat, quòd commodatum species quædam beneficii esse dicatur, l. 17. §. 3. ff. h. t. ex alieno verò si quis aliquid largiatur, furem committat, l. 74. §. 1. ff. de furtis. & ex improbitate sua nemo sibi actionem furti acquirat, l. 12. §. 1. ff. Eod. atque adeò concludendum esse videatur, furem, aut prædonem multò minus commodati actionem, quæ bonæ fidei est, occasione suæ malitiæ acquirere, rei alienæ usum aliis iterum concedendo; quoniam fur, aut prædo, si causam actionis commodati proximam, & immediatam respiciat, ex contractu bonæ fidei inito, nequaquam verò ex improbitate sua actionem consequitur, hoc est, non ideo rem ad usum alicui concessam sibi restitui desiderat, quòd eandem rapuerit, sed ideo, quòd commodaverit, & usus elapso fore præfinito tempore extinctus sit.

§. VI.

Forma commodati consistit in traditione rei ad usum gratuitum, ac certum, & sub lege eam reddendi in eadem specie facta. Ut utique commodatum videatur contractum.

Requiritur I. Ut res tradatur: siquidem commodatum est è censu contractuum realium, qui sine interventu rei non perficiuntur: & ideo si tantùm convenit de libro, aliave re ad usum concedenda, non commodatum, sed vel stipulatio, vel nudum pactum in initum intelligitur.

II. Requiritur, ut res deur usûs gratiâ: per hæc enim commodatum differt à deposito, & pignore, in quibus res non datur ad usum.

Dein.

Distinguitur à mutuo, in quo non solum usus, sed & dominium rei mutuatae in accipientem transfertur, & ob id res mutuata quolibet casu fortuito accipienti perit. §. *item is. & ibi Interpp. Inst. Quib. mod. re contr. oblig.*

III. Requiritur, ut usus, ad quem res commodatur, sit gratuitus: nam si certa merces initio constituitur pro usu rei, non est commodatum, in quo culpa levissima, sed locatio, in qua solum lata, & levis culpa praestanda est. d. §. *item is. 2. in fin.* Sin usus rei conceditur pro ea mercede, quae postea constituetur, vel pro tali re, quae non potest habere rationem mercedis, est contractus innominatus, in quo poenitere licet. §. 1. & 2. *Inst. de Locat. & Conduct. l. 5. §. 12. ff. b. t.* In dubio, ubi de substantialibus unius, vel alterius contractus non liquet, sed praecise dicitur, dasi er dem andern sein Werd getyhen (quod utrumque contractum vel commodatum, vel locationem designare potest) potius praesumitur pro locatione, quam pro commodato, praesertim in hominibus plebeis, qui raro aliquid gratis, aut ex mera benevolentia praestant, ubi lucellum habere possunt: & hinc est, quod dicitur, donationem nunquam praesumi, quoties alia conjectura capi potest, ex quo nemo praesumitur jactare suum. l. *cum de in dubio 25. ff. de Probat.* Caspar. Schmid ad *Jus Bavar. tom. 2. tit. 17. art. 2. n. 3.* Plane honorarium, quod non tanquam merces in compensationem usus, sed tantum in gratissimi declarationem datur, aut promittitur, non mutat naturam commodati, sicut nec alterius cujuslibet contractus gratuiti, arg. l. 2. §. 24. *ff. de Vi bonor. rapior. l. 6. pr. ff. Mandati.* Lauterb. ad *ff. b. t. num. 12.*

IV. Requiritur, ut ille usus sit certus, ac determinatus, tempore vel expressè, vel tacite à commodante designato: l. 5. §. 8. l. 17.

§. 3. *ff. b. t.* Quare si simpliciter usum rei meae alteri concessero, non commodatum, sed precarium erit, quod quidem gratis quoque datur, sed non ad certum usum, cum natura sua pro lubitu concedentis sit revocabile per l. 1. l. 2. §. 2. l. 12. *ff. de Precar. junctâ d. l. 17. §. 3. ff. b. t.* Confer, quae diximus *is. preced. num. 26.*

V. Ut res tradatur sub lege, eam finito usu restituendi in specie juridica, hoc est, in eodem individuo logico: etenim si conveniretur de alia re reddenda, non esset contractus commodati, sed vel mutui, vel permutationis, vel alius contractus innominatus. DD. in §. *item is. 3. Inst. quib. mod. re contrab. oblig.* Rursus, si commodans rem aestimato det commodatario, & hic rem aestimato suscipiat, commodatum non erit, eò quod aestimatione res quasi vendatur, l. *plerumque 10. §. 5. in fin. ff. de Fure dor.* Putem tamen, in dubio aestimationem plus non operari, quam ut certum sit, quid suo tempore reddendum, si res ipsa culpa accipientis perierit, aut notabiliter deteriorata sit. Zoëli. ad *ff. b. t. num. 10.* Molin. de *J. & F. disp. 29. num. 10.*

§. VII.

Finis commodati est commodum, & utilitas Commodatarii; qua de causa nonnullis commodatum quasi commodo datum dicitur.

§. VIII.

Effectus commodati est vel proximus, vel remotus. Proximus est obligatio tum Commodantis, tum Commodatarii.

Commodans obligatur I. ad rem intempèstivè, id est, ante tempus, vel usum finitum non revocandam: cum non decipi nos beneficiò oporteat, sed juvari. c. *um, b. t. l. 17. §. 3. ff. Eod.* II. Ad reparanda damna illata dolò, aut culpa lata, ut si sciens rem fortè vitiosam commodavit. l. 18. §. 3. l. *pena ff. b. t. junctâ l. 8. §. eum, qui ff. de Precar. & l. ma-*

magna 226. ff. de V. S. III. Ad refundendas expensas in rem commodatam à Commodatario factas; intellige, si extraordinariae sint, & graves: nam ordinarias, quæ ad cuiusque rei naturam requiruntur, & sine quibus rei usus haberi non potest, ad Commodatarium pertinent, nec à Commodante repeti possent. *d. l. 18. §. 2. ff. h. t.*

17 Non levis DD. pugna est: an liceat commodanti, si fortè post contractum commodatum emergeret casus improvisus, inducturus illum in grave discrimen, nisi commodatum revocet, rem commodatam ante expletum tempus revocare ad subveniendum propriae indigentiae?

Commodatum in ea etiam hypothese revocari posse, cum pluribus negat Navar. in *Man. c. 17. n. 282.* motus primo vulgaribus juris regulis: quod semel placuit, amplius displicere non potest. *c. 21. de R. F. in 6. & mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum. c. 33. Eod.* Secundo quia in contractibus nominatis, iis completis, non datur amplius locus poenitentiae, ut in terminis de commodato habetur in *d. l. 17. §. 3. ff. h. t.* Tertio quia donatio, & res donata emergente casu improviso revocari non potest; ergo nec commodatum, ac res commodata, cum commodatum sit donatio usus, & quaedam species beneficii juxta *cir. l. 17. §. 3.*

Affirmant e contra Less. *lib. 2. de F. & F. c. 27. n. 18.* Layman in *Theol. mor. lib. 3. tr. 4. c. 14. n. 3.* & novissimè Caspar. Schmid *ad Fus Bavar. tit. 17. art. 1. n. 7.* idèo: quia commodans saltem implicitè commodasse praesumitur ad illud tempus, illumque usum sub ea conditione, nisi sibi superveniat ex inopinato casu vel major, vel saltem aequalis necessitas: ut ut enim per gratuitum hunc contractum Amici sui commodum ad tempus promovere intenderit, non tamen verisimile est, quòd illud facere voluerit cum detrimento suo in-

sperato, cum quilibet sibi ipsi sit proximus, & ordinata charitas à se ipsa initium sumat. Alii id probant argumento ducto à Locatore: Locator, inquit, potest ob superveniètem improvisam necessitatem revocare locationem, & rem locatam ante finitum locationis tempus. *l. edem 3. C. de Locato & conducto.* ergo etiam, & multò magis Commodator commodatum, & rem commodatam, ex quo locatio est contractus onerosus, commodatum autem gratuitus, qui facilius, quam onerosus revocari potest. Verùm probatio hæc nihil admodum concludit, quandoquidem facultas revocandi locationem non competit ex natura contractus, sed ex speciali privilegio legis, quod est strictæ interpretationis, cum tendat in præjudicium tertii, nempe Commodatarii, qui ante expletum tempus privatur usu rei commodatæ. Ergo non debet ab uno contractu extendi ad alterum.

Ego posteriori opinioni, quippe aequitati naturali maximè consentaneæ, adhæreo, nec ab ea oppositis rationibus dimoveor. Nam quod allegatas Juris regulas atinet; nego, quòd superveniente necessitate commodanti displiceat, quod semel placuit, aut quòd consilium mutet in alterius detrimentum: quoniam semper praesumitur, eum beneficium praestitisse sub tacita conditione, nisi major, vel aequalis necessitas supervenerit. Altera pene eandem responsionem meretur. Ad veritatem disparitas est, quòd per donationem in Donatarium transeat dominium, in commodatarium solus usus; *l. 8. ff. h. t.* facilius autem revocatur usus, quàm dominium.

Huc subjungi potest & illa quaestio: utrum Commodans rem commodatam revocare possit, si tempus, quod usui expressè, vel tacitè praefinitum, elapsum sit, Commodarius verbò rem commodatam intra illud citra suam culpam uti non potuerit?

Rationem dubitandi movet Panormit. in

cum. n. 7. b. r. quia ex textu habetur, quod casus fortuitus non noceat Commodatario, & Dominus rei commodatae deberet esse contentus, si eam omnino non reciperet; ergo multo magis contentus esse debet, si serius, quam conventum est, citra culpam tamen Commodatarii, rem suam recipiat.

Veruntamen contraria sententia Bartoli in *l. in commodato. 17. §. sicut 3. ff. h. t.* communiter recepta est: eò quod concessa ad tempus tempore elapso extinguantur: & quod permissum est ad terminum determinatum, postea censetur negatum. *Mozz. rubr. quomodolibet commod. n. 6.* Caspar Schmid *ad Jus Bavar. tom. 2. tit. 17. art. 1. n. 8.* Deinde quia Commodatarius non habet jus utendi re commodata, nisi ad modum, & normam præscriptam à Commodante, cui sicuti liberum est commodare, vel non commodare quoad substantiam, ita etiam liberum est, commodare quoad modum, ita ut commodatum non subsistat, nisi quoad modum præscriptum: *l. 17. §. 3. ff. h. t.* Ad hæc impedimentum Commodatarii non prorogat consensum Commodantis ad certum tempus restrictum, nec potest eum ad aliud obligare, ac ad illud, ad quod sponte per consensum se obligavit. Accedit, quod Commodans certet de damno vitando, Commodatarius autem de lucro captando; explorati autem juris est, prioris conditionem semper meliorem esse. *arg. l. verum 11. §. item queritur 6. ff. de Minorib.*

Unde facile solvitur ratio dubitandi: etenim verum est, quod si res casu fortuito pereat, Commodans interitum rei ferre debeat, ex quo res quælibet perit suo Domino; at ratio ne moræ, & temporis, ne Commodans re suâ longo tempore præter intentionem carere debeat, & quia certat de damno vitando, contra Commodatarius de lucro captando, huic potius, quam illi casus imputari, & nocere de-

bet. Quod facit textus in *l. ex conducto. 15. §. item 6. ff. Locati.*

Commodatarii obligatio itidem multiplex est. I. Tenetur re uti ad illum usum, ad quem à Commodante concessa est. Sin ad alium usum convertat, veluti si equum commodatum ad equitandum applicet ad vehendum, furtum committit, non quidem rei commodatae, sed usûs ejus. *l. 5. §. 8. ff. h. t. §. furtum autem. 6. Inst. de Oblig. qua ex delict.* Cessabit tamen furtum usûs, si Commodatarius ex probabili quadam causa permotus putet, se voluntate Domini re aliter, vel diutius uti posse: ex quo furtum sine affectu furandi, atque volente Domino haud admittitur. *d. l. 5. §. 8. ff. h. t. l. 76. ff. de Furt. Men. de Arbitr. jud. lib. 2. cas. 298.*

II. Commodatarius rem sibi commedatam non modò eadem diligentia, quâ res proprias, sed etiam majori custodire, & conservare debet. *§. item 10. 2. Inst. Quib. mod. re contr. oblig. l. sicut certo. 5. §. 4. ff. h. t. Ubi*

Quæres I. Ad qualem culpam teneatur Commodatarius, si res commodata interiit, aut deteriorata est? *R.* Referre, utrùm res gratiâ Commodantis, gratiâ Commodatarii, vel gratiâ utriusque commodata sit? *Primo casu,* ubi res est commodata *Commodantis causâ* v. g. si sponsæ, vel uxori tuæ, quò cultior ad te deduceretur, ornamenta, vel famulo tuo ut honestius te comitetur, vestes, vel Jurisperito causæ tuæ patrocinium suscipienti, vel responsum concipienti libros commodasti, Commodatarius nonnisi de dolo, & quæ in obligationibus ex contractu dolo æquiparatur, de lata culpa tenetur. *l. 5. §. 10. l. 10. §. 1. l. 12. pr. ff. h. t. l. 1. §. 5. de O. & A.* Ratio consistit in æquitate, cui ex parte commodantis adversatur, majorem velle exigere diligentiam ab eo, qui gratis officium suum impertitur, ex parte verò Commodatarii, nolle præstare

culpam latam, qua tamen citra praesumptionem doli non admittitur. l. 29. pr. ff. *Mandati*. Molin. *tr. de F. & F. disp. 295. n. 1.* Idem descendum, si Commodans ultro, & non rogatus commodato se offerat per l. 5. §. 10. ff. *h. t. Mantic. de tacit. & ambig. convent. lib. 9. tit. 2. n. 5. & 7.* Secundo casu, si res Commodatarii causa, ut plerumque solet, commodata sit, iste non solum obligabitur ex lata, & levi, sed etiam levissima culpa c. *un. h. t. l. 2. §. 2. h. 18. pr. ff. h. t. l. 1. §. 4. ff. de O. & A.* Ratio est: quia aequitati naturali repugnat, ut damnum quodcumque inferatur Commodanti, qui gratuitum Commodatario exhibet officium. Neque obstat §. *itemis. Instit. quib. mod. re contr. oblig.* qui in Commodatario solummodo requirit exactam diligentiam, cujus ommissio culpa levis est, non levissima: siquidem ibi positivus ponitur pro superlativo, quod in jure frequens, eum patet ex l. 21. c. *Mandati. l. 5. §. 5. ff. h. t. l. 15. §. 16. ff. Famil. ercisc.* Casu tertio, quando res communi, seu utriusque gratia commodata est, v. g. si quis alicui communem amicum ad coenam invitanti argentea vasa, vel si mercator socio in communio negotio occupato equum commodaverit, Commodatarius culpam duntaxat latam, & levem, non etiam levissimam praestabit. l. 18. pr. *et si utriusque. ff. h. t.* Ratio iterum in aequitate consistit: cum enim quod gratia utriusque datur, minus beneficium sit eo, quod datur gratia solius Commodantis, ad minorem illo, quam isto casu diligentiam obligatur, consequenter non ad exactissimam, cujus solius ommissio culpam levissimam constituit. Gomez 2. *Var. resol. 7. n. 3.* Mantic. *d. lib. 9. tit. 2. n. 4.* Confer. etiam, quae supra de Pact. n. 56 & seqq. tradidimus.

21 *Quaerit II.* Utrum Commodatarius de casu quoque fortuito, ut si res incendio, naufragio, vel hostium incursum pereat, teneatur? Et quoniam casus fortuitus in nullo contractu

praestatur. l. 23. ff. de R. F. & l. 6. c. de Pignorat. act. & quotiescunque res aliena perit apud alterum casu fortuito, toties perit tuo Domino. d. l. 23. ff. de R. F. & l. 9. c. de Pignorat. act. ideo nec Commodatarius regulariter de hoc casu tenetur. c. *un. h. t. l. 5. §. 4. ff. Eod.* Regulariter inquam: admittit enim haec regula suas exceptiones, quarum prima est, si culpa Commodatarii, quae scilicet alias praestanda erat, casum praecessit. d. c. *un. l. 1. c. Eod.* ut si in incendio, vel ruina, cum posset res commodatas salvas facere, suas praetulit, aut si equum ad domesticos usus concessum ad bellum duxit. d. l. 5. §. 4. & 7. ff. *h. t.* Caspar Schmid ad *Fus Bav. tom. 2. tit. 17. art. 1. n. 11. & seqq.* Secunda, si Commodatarius casus fortuitos, & periculum eventus pacto in se suscepit, l. 5. §. 13. ff. *h. t.* quippe contractus ex conventionem legem accipere dignoscuntur juxta c. 85. de R. F. in 6. d. l. 23. ff. *Eod.* Et quidem Commodatarius, qui casum fortuitum in se recepit, etiam de insolito tenetur: proprie namque casus nomen meretur, qui est insolitus. l. 78. §. *ult. ff. de Contrah. emp. l. 15. §. 1. ff. Locati.* Fachin. 1. *controv. 86.* Bachov. ad *Trensl. vol. 1. disp. 29. th. 6. lit. H.* Deinde generale pactum de casibus fortuitis recipiendis sufficit, nec speciali opus est. l. 7. §. 17. ff. de Pact. l. 39. ff. *Mandati. l. 5. c. de Pignorat. act.* Sichard. in l. 1. n. 8. c. *h. t.* Praestat tamen insolitorum casuum expresse facere mentionem, ne postea disputandi an late remaneat, an ad hos teneatur Commodatarius, ut monet Samuel Stryck. de *Causel. contrah. sect. 2. c. 2. §. 9.* Tertia exceptio est, si Commodatarius fuit in mora, & post expletum usum rem Domino non restituit. c. *un. h. t. l. quod te. §. ff. de Reb. cred. l. 23. ff. de V. O. l. 2. §. 6. ff. de Precario.* quia mora sua cuiuslibet est nociva, nec alteri nocere debet. c. 25. de R. F. in 6. Quod procedit, etsi quis rationabiliter praesumat, Dominum non fore in vitum, si res com-

commodata (idem est de re locata) ultra conventionem retineatur, quandoquidem ista præsumptio excusat quidem à furto usûs, non tamen facit, quòd minus debitor non sit in mora, adeoque teneatur de casu fortuito. *d. l. quod in §. & ibi Interpp.* Limitatur autem, si res eo casu fortuito æquè peritura fuisset apud Commodantem: etenim tunc Commodatarius, quia rei interitus, vel damnum illatum moræ etiam culpabili nequit imputari, probabiliùs ad præstandum illum casum non obligatur. *arg. l. fin. §. 1. ff. ad legem Rhod. C. de an. reg. peccatum p. 2. §. 6. n. 1. Sylvester. de mora. q. 1. Dissentit Gloss. in c. un. h. t. arg. l. cum res. §. ult. ff. de Legat. 1. Addunt aliqui quartam exceptionem, si ab initio fuit facta æstimatio rei commodatæ eâ lege, ut in omnem eventum aut res præstetur, aut æstimatio. l. 5. §. & si foris. 3. ff. h. t. quâ conventionem cessante sola æstimatio non videtur aliud operatura, nisi quòd certum sit, quantum restitui debeat, re culpâ Commodatarii deperditâ, vel deterioratâ: neque enim casus fortuitus illi imponendus est, nisi pateat, quòd eum in se suscipere voluerit. Zoëf. ad ff. h. t. n. 16. Schambogen ad Inst. §. item is.*

22. Ill. Commodatarius obligatur finito usu rem restituere cum omni casu, & in eodem statu, quo commo. data est, nullo modo deterioratam: quia aliàs reddi non videtur, & interesse præstandum est. l. 3. §. 1. l. 5. §. 9. l. 18. §. 1. ff. h. t. Sed hoc ita, quando deterioratio culpâ Commodatarii contigit: nam si res commodata deterior facta sit sine ejus culpa, ex vitio intrinseco, vel usu, in quem concessa est; ut si veltis commodata atteratur, aut equus in longum iter concessus in ipso itinere destruat, Commodantis damnum est, si aliter conventum non fuerit. l. 10. l. fin. ff. Eod. Ceterùm commodatum adeò celerem, & expeditam habet restitutionem, ut neque prætextu debiti recusari possit. l. fin. C. h. t. ibi: præ-

textu debiti restitutio commodati non improbabili-
biliter recusatur. Nisi Commodatarius in ipsa re comòdata impensas & sumptus quosdam fecisset: siquidem tunc rem commodatam jure pignoris retineri posse usque ad restitutionem, dubitare non sinunt textus in l. 15. in fin. & l. 59. ff. de Furtis. Harprecht. ad §. item is. n. 51. Inst. quib. mod. re contr. oblig. Molina de F. & F. tr. 2. disp. 297. n. 9. & seq.

Multùm digladiantur Interpp. an in com-
modato locum quoque habeat compensatio?

Affirmant Gloss. in c. un. h. t. Panormit. in c. bona fides de Deposito. Hunnius Var. resel. tr. 3. p. 3. q. 3. & alii politissimi Jurisperiti apud Harpp. cit. n. 51. arg. §. in bona fidei. 30. ibi: *excepta solâ depositi actione. Inst. de Actionib. & l. fin. §. 1. ibi: excepta actione depositi. C. de Compensat.* Ecce! his legibus ex ordine contractuum solùm depositum excipitur, & donatur privilegiò incompensabilitatis: ergo reliqui contractus manent sub regula juris communis, quæ est, quòd inde debita cæteris paribus sint compensabilia: exceptio enim firmat regulam in casibus non exceptis, adeò que etiam commodatum manet sub communis illa regula juris communis, cum nuspam legatur exceptum; imò reducitur potius ad dispositionem juris communis in l. 18. §. 4. ff. h. t. ubi disertè habetur: *quod contrario iudicio consequi quisque potest, id etiam recte iudicio, quo cum eo agitur, potest saluum habere jure pensationis. id est, compensationis.*

Negant Molina de F. & F. disp. 297. n. 10. citans Gloss. in l. ult. C. de Compensat. Haunold. tr. 10. c. 7. controvers. 6. & Harpp. l. cit. cum pluribus relatis: primò propter recitatum paulò ante text. in l. ult. C. h. t. quem màlè emendat Cujacius, dum loco *commodati* substituit vocem *commendati*, *sen depositi*: Præterquam eam quòd pro sua emendatione nullum exemplar adducere possit, vulgarem lectionem suadet. quòd

quod *Impp.* hanc legem sub *tit. Commodati* locaverint. *Secundo* quia compensatio solum procedit in rebus fungibilibus ejusdem generis, qualitatis, & bonitatis, ut si pecunia compensetur cum pecunia, oleum cum oleo, vinum vetus cum vetere, Austriacum cum Austriaco: non e contra, si pecunia compensetur cum vino, vinum cum oleo, viciam vetus cum novo, album cum rubro, dulce cum acido, Austriacum cum Tyrolensi, minus si compensetur pecunia, aut frumentum cum equo, equus cum bove, Bucephalus cum Pegaso, ut notat ipsemet Panorm, in *d. c. bona fides. n. 12. de Deposito*. Commodatum autem proprie in rebus fungibilibus consistere non potest, sed in speciebus, seu corporibus, finito usu, in eadem specie reddendis. *Tertio* quia eadem ratio negandi compensationem militat in commodato, quæ in deposito, imò major: nam in deposito principalis ratio est perfidia, ne prætextu compensationis Dominus rebus depositis defraudetur à Depositario, cujus fidei commissæ sunt, sed etiam res commodatæ fidei Commodatarii commissæ sunt, eo ipso, quod eadem in specie restitui debeant, quin ultra hoc Commodatarius propter concessum rei usum recipit beneficium, Depositarius verò nullum: ergo major in illo, quam in hoc arguetur perfidia utendo compensatione.

Hæc sententia, etsi alijs quoque plerisque recepta sit, non tamen videtur simpliciter admittenda; Ecquid enim causæ fuerit, cur compensationi locus non sit, si res commodata in specie restituenda perit, adeoque ejus æstimatio in pecunia restituenda est, aut si quidem existit, sed deteriorata, & ideo Commodans præter rem etiam damnum deteriorationis sibi resarciri petat? etenim cum in ejusmodi casu non veniat restituenda res commodata, sed ejus locò pecunia debeat, termini habiles occurrunt, quibus hujus debiti

pecuniarii cum debito pecuniario ex alio contractu compensatio statuatur, ut optime advertunt Zoëf. ad *ff. h. t. n. 22.* & Clarif. D.D. Woller in insigni *tr. de Compensat. c. 3. n. 76. & seqq.*

Quæ limitatione positâ non potest multum negotii esse cum illis legum, & rationum subsidijs, quibus affirmativa innitur. Quod enim dicitur, exceptionem §. in bona fidei *l. inf. de Act. ion. & l. fin. C. de Compensat.* in deposito factam firmare regulam in contrarium quoad alios contractus: id solum concludit, quando non adest textus, qui etiam in non exceptis disponat, qualis est in *l. fin. C. h. t.* qui in commodato compensationem haud obscure excludit. Deinde alia ratio fuit excipiendi depositum, & ibi negandi compensationem, ex quo res quoque fungibiles, quæ regulariter compensationem admittunt, deponi, non item commodari possunt. Ad *l. 18. §. 4. ff. h. t.* si termino *penfationis* insistatur, & inde *compensatio* erui velit, responderi potest, eam procedere, quando Commodatarius ad æstimationem rei deperditæ, vel deterioratæ convenitur, adeoque quantitas pro interitu, vel deterioratione solvenda est. Georg. Widman. *tr. de Contract. tit. 3. n. 33.*

Effectus remotus Commodati est actio commodati directa, & contraria. *Directa* datur Commodanti, ejusque hæredi contra Commodatarium, & ejus hæredes, vel ad restituendam rem commodatam, usu finito, in specie salvam, & integram, & cum omni causa, vel si perditæ, aut deterioratæ sit, ad præstantam æstimationem, vel interesse. *l. 3. §. 1. l. 5. §. 9. l. 13. §. 1. l. 17. §. 3. ff. h. t.* *Contraria* competit Commodatario, & ejus hæredibus ad reparandum damnum ob intempestivam rei commodatæ revocationem aut ex dolo, vel culpa lata Commodatantis datum, sicut & ad refundendas impensas debitas. *c. un. h. t. l. in rebus. 18. §. possunt. ff. Eod.*